

Dat alles over liefde gaat

Bart Moeyaert

*Dat alles over
liefde gaat*

Samengesteld en van een
voorwoord voorzien door
Ester Naomi Perquin

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2023

Inhoud

Bij wijze van voorwoord – Ester Naomi Perquin 9

Eeuwigheid 15

Genoeg 16

Kies 17

De wens 19

Lepeltje 20

Hoe heet het hier 21

Huis twee 22

Ach en niks 23

Blozen 24

Goeienacht 25

Gebed 26

Siberië 27

Red mij 28

Nu 29

As is steen 30

Dood 31

Ochtend 32

Bondig 33

Vuurtoren 34

Het wonder van de goede koffie 35

Van mij 37
Dirigent 38
Hond 40
Ons geheugen 41
Achtien 42
Had ik maar 43
Rijk 45
Sfeer 46
Gestoord 47
Nieuwstad 14 48
Zwaan 49
Vrouw en kind 50
Aquarel 52
Gedicht voor gelukkige mensen 53
Blootvoets 54
De dingen denken 55
Wij twee 56
Boze wolf 57
Verplicht 58
Eerste lezers 59
Opstel 62
Wezel 63
Nee 64
Pianojuf 65
Te koop 66
Helium 67
Ongewist 69

Zevenmijls	70
Kleur	72
Grootvader	73
Erg eenzaam ook	74
Vergelijk	75
Dit	76
Mama	77
Klein	78
Binnen	80
Harmoniepark	82
Houvast	84
Veurne-Ambacht	86
Sterk	88
De ware liefde	90
Boomgaard	91
Kortom	92
Twaalf dagen	94
Geen gedicht	97
Zo niet	99
Brug	100
Uil	102
U	104
Repeat	105
Kwijt	106
Over de gedichten	109

Bij wijze van voorwoord

Ooit zag ik een man zijn eigen moeder creëren. Dat had de krant kunnen halen. Het had, met de juiste publiciteit, een grootse, alles veranderende ontdekking kunnen worden (wie zou het recept niet willen, wie zou niet zijn eigen moeder willen kunnen maken?), maar het leek zo verrassend eenvoudig dat het prompt binnenskamers bleef. Zo gaat het vaak met wonderen: ze verschuilen zich achter iets onopvallends, omdat het in hun aard zit grotendeels onopgemerkt te blijven. Wonderen weten dat we ze slecht verdragen en blijven daarom liever onder de oppervlakte. We zijn een schrikachtige soort.

De moeder in kwestie, een beminnelijke gestalte, ontstond uit één doeltreffend handgebaar en een paar woorden – welke woorden dat waren ben ik inmiddels vergeten. Ik heb sowieso een slecht geheugen voor betovering, dat wil zeggen: ik memoreer de betovering wel, maar zelden de aanloop. Eén doeltreffend handgebaar was het dus en ze nam plaats op het podium, waar ze naast die man bleef staan, die daarvoor logischerwijze haar zoon werd. Soms verdween ze even, terwijl hij vertelde over zijn broers, zijn jeugd,

het landschap en het decor. Maar steeds als hij, lopend of stilstaand, zijn hand weer op de juiste hoogte hield was ze er. Een kleine vrouw. Onder de hand, die iets lager dan zijn schouder in de lucht hing, paste ze volmaakt, van kruin tot voeten. Maar ze had, dat kon je aan haar zien, een zeker talent voor blijven. Dus bleef ze. Ook toen het applaus wegstierf, de man buigend het podium verliet, het zaallicht aanging en de mensen, napratend, hun jassen aantrokken om de wereld weer in te gaan. In mijn herinnering staat ze daar eigenlijk nog steeds. Het is geen slechte plek, zal ze hebben gedacht, geen slechte plek om te worden neergezet.

Wat men eenvoudig noemt, noemt men onbedoeld vaak ook verdacht. Er moet toch haast iets mis zijn met een creatie die zo weinig lijkt te vergen, die zo vanzelfsprekend en ogenschijnlijk moeiteloos tot stand is gekomen, waarover niet maanden vergaderd of gedebatteerd is – het wekt onze achterdocht. Misschien is ons bestaan zo complex geworden, vormen onze persoonlijkheden, omstandigheden en problemen zo'n ingewikkelde kluwen, dat we ons bijna niet meer kunnen voorstellen dat een handgebaar, een woord of een haast achteloos gemompelde zin nog wezenlijke verandering kan brengen, laat staan verlichting. Eerlijk is eerlijk: als ik die moeder niet zelf had zien ver-

schijnen, haar grijze haren kriebelend tegen de vingers van de hand die haar geschapen had, haar voeten stevig op de houten planken, zou ik niet hebben geloofd dat ze daadwerkelijk aanwezig was. Maar ze stond er.

De gedichten van Bart Moeyaert, de man die ik ooit zijn eigen moeder zag creëren, zijn vrijwel allemaal opgetrokken uit taal waarin je de weg denkt te weten. Hij kiest woorden die je zelf ook wel eens gebruikt, onderwerpen die je herkent, beelden die je voor je kunt zien alsof je ze eigenlijk al jaren bij je droeg. En toch vallen zijn gedichten, wanneer je ze openbreekt om te zien welk mechaniekje er eigenlijk in zit, niet meer in elkaar te zetten. Ineens is een woord maar een woord: tijd, wijn, mens, graf. Je kijkt naar die berg stukjes en beetjes en begrijpt niet hoe ze zo naadloos in elkaar hebben gepast dat ze effect sorteerden. In die zin lijken Moeyaerts gedichten een beetje op de liefde zelf – als je die uit elkaar peutert, voor zover dat mogelijk is, eindig je ook met een verzameling losse onderdelen.

Een bloemlezing, zelfs een zeer royale, is steevast een momentopname; vaak worden daarvoor uitgebreid excuses gemaakt in de vorm van een verantwoording, met toelichtingen op de gebruikte kaders en de bepa-

lende overwegingen van de honingbij van dienst. Maar ik geloof dat alle vormen van lezen momentopnamen zijn – wat je de ene keer aangrijpt of opvalt, glijdt een volgende keer langs je heen. Waar je de ene keer blijft haken achter een merkwaardige zin, struikel je de volgende keer over een metafoor. En een personage treft je de ene keer als naarling maar de volgende keer als zielsverwant. Geen lezer is vrij van stemmingen en humeuren, fases en verandering. Ik heb de gedichten van Bart Moeyaert daarom uit zijn oeuvre geplukt zonder een vooropgezet plan; alles wat me, bij lezing en herlezing, aankleefde voorzag ik van een kruisje. Mijn eigen jongste zoon, van wie ik grootse dingen verwacht (al lijkt het creëren van een moeder me voorlopig overbodig), keek naar al die kruisjes en vroeg: ‘Zijn dat de goede of de slechte?’ Ik legde hem uit hoe sommige kinderen bij het slapengaan een kruisje op het voorhoofd getekend krijgen. ‘Met viltstift?’ Nee, met een vingertop. ‘Zoiets is het,’ zei ik. ‘Ik heb ze gemarkeerd om ze te bewaren.’

We moeten maar niet doen alsof onze markeringen, kruisjes en voorkeuren iets anders betekenen dan onze liefdes; natuurlijk zijn ze tijdelijk, veranderlijk en grillig. Maar zelfs onzichtbaar zijn ze onuitwisbaar. We hebben dichters nodig om ons te tonen wat buiten ons blikveld valt: de samenhang, de onderstroom, de houdbaarheid, de wonderen waarvan we hooguit een glimp

hebben opgevangen. En de moeders die we nooit hebben gekend, maar die we bewaren. Omdat ze speciaal voor ons geschapen zijn.

Ester Naomi Perquin, april 2023

Eeuwigheid

Er zijn plekken
waar ik zonder glimlach
niet meer langs kan.
Ooit is daar een grap
verteld, een kus geroofd,
iets voor het eerst gedacht.
Ter hoogte van mijn oor,
bijvoorbeeld,
heb jij me op een nacht
beloofd dat eeuwigheid
een leugen is, maar dat het
daarom tussen ons niet
minder lang gaat duren.
Meer woorden waren er
niet nodig – een mond
spreekt van zichzelf al mooi
en huid heeft een geheugen.
Jij blijft mijn hals, mijn navel,
mijn holte van mijn knie
voor altijd bij.
Zonder glimlach kan ik
aan geen plek voorbij.

Genoeg

Ik kan wel eeuwig brieven schrijven, maar op een dag vindt inkt het schoon genoeg geweest. Woorden slapen diep als niemand ze ooit leest. Op ieder kantje heeft mijn hart al eens gezongen, soms van de honing of de honger. Papieren bloemen houden lang, maar verwelken doen ze toch: verkleuren is een vorm van verdwijnen. Vandaag rijmt jou op zou je niet eens antwoord geven. Het mag heel kort zijn, ach of amen, maar ook langer, zoals: wat dacht je van een leven samen?

Kies

Bestaan kan iedereen.
Er zijn vraagt moed.
En wat de dichter doet
is pleiten voor het een.
Hij wil zijn leven niet
door wekkers laten leiden
of als een hond onthouden
dat hij kan slapen tot
het rinkelt naast zijn oor.
Hij bouwt niet na
wat hij soms uit
een mond hoort vallen
op tram acht, of met
een zwarte kwast over
een smoel geschreven ziet.
Zelf houdt hij niet
van vlekken maken,
maar als het bot moet
stelt hij dingen scherp
zodat het snijdt.
Hij woelt en spit graag,
graaft de scherven

uit de klei, haalt het beste
wat er is naar boven,
ook al weet hij dat er
daardoor naast zijn hart
een stem blijft jeuken,
maar ach zo gaat dat
als de dingen moeilijk
worden en je bereid bent
met een pen van krijt
of kool te schrijven.
Hij is het best geplaatst
om iets over de gum
te zeggen, omdat hij
als geen ander weet
hoe leeg het is als hij
het blad omslaat, hoe snel
de fout, maar ook hoe klein
en hoe verlamd
een hand van angst.
En daarom juist blijft hij
in potlood denken,
want dat is volgens hem
het wezen van er zijn.

De wens

Wat als het niet de schuld is
van mijn krappe jas. Wat als
de hele wereld past, maar niet
bij mij. Wat als straks blijkt
dat ik al jaren word gemist
in het heelal. Wat zou ik gaten
springen in de lucht. Wat ben
ik buitenaards. Wat mij nog
mooier lijkt is dit: dat ik twee
vleugels van mijn vader krijg.
Dat mijn moeder voor me staat
en zegt: verbaas ons maar.
Dat brullen wil ik van ze horen.
Dat ik moet leren vliegen met
de kleren die ik draag. Dat mijn
schouders breder worden
en de wereld weer mijn maat.